

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА

Постановка проблеми. З розвитком євроінтеграційних процесів для українських товаровиробників з точки зору реалізації продукції стануть ринки країн ЄС. Проїшло надто мало часу від вступу України до СОТ, щоб стверджувати, чи зазнає наше аграрне виробництво переваг чи недоліків, але це також буде залежати від впливу чинної влади. Враховуючи, що в арабських та інших країнах кількість жителів зростає і забезпеченість власними продуктами харчування не задовольняє потреби, для України слід сконцентрувати всі зусилля на розвитку продукції вітчизняного виробництва та аграрного сектора в цілому. Цілком ймовірно можливий ріст цін і попит на вітчизняну сільськогосподарську продукцію. Адже наша країна має всі можливості та передумови бути достойним експортером високоякісної продукції на міжнародному ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ставши членом СОТ, для більшості підприємств галузі скотарства гостро постало питання стандартизації, сертифікації, безпечності та якості продукції скотарства, а також відповідність міжнародним стандартам. Так, відповідно до ст. 56 Угоди про Асоціацію Україна має поступово впроваджувати Європейські стандарти. Рівень їх гармонізації у нас є недостатнім і складає: в сільському господарстві 64% (із 90 стандартів ЄС впроваджено 58), харчовій промисловості – 40% (із 157 лише 63). Нині право експортувати свою продукцію до ЄС має обмежене коло сільськогосподарських підприємств, що обумовлене невідповідністю українського законодавства у сфері безпеки продуктів харчування європейському, а також відсутністю необхідної сертифікації українських підприємств [5, с. 139–140].

Конкурентоспроможність продукції – комплексна багатоаспектна характеристика, яка відображає можливість продукції на протязі періоду її виробництва відповідати за якістю потребам конкретного ринку, адаптуватися по відношенню якості та ціни до потреб споживачів та забезпечувати вигоду виробнику при її реалізації [12, с. 7].

Конкурентоспроможна продукція повинна відповідати таким вимогам [7, с. 36]: 1) якість продукції повинна бути не нижчою аналогів наявних на ревалентному ринку; 2) виробництво продукції

повинно бути рентабельним; 3) продукція може бути продана не лише на внутрішньому, а і на зовнішньому ринках.

Фундаментальні дослідження проблем конкуренто-спроможності висвітлені в працях зарубіжних вчених: Г. Азоева, С. Брю, Ф. Енгельса, Дж. Кейнса, К. Маркса, М. Портера, А. Сміта, А. Юданова ін. та вітчизняних науковців: Я.Б. Базилук, В.О. Василенко, І.З. Дол-жанського, Т.О. Загорної, С.М. Кваші, М.П. Коржинського, М.Й. Маліка, Л.І. Піддубної, П.Т. Саблука, Т.І. Ткаченко, В.В. Холод, Л.С. Шевченко та ін. Вагомі дослідження конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції знайшли відображення в працях: В.Г. Андрійчука, В.П. Долинського, С.М. Кваші, М.Й. Маліка, Т.Л. Мостенської, А.В. Пляскунова, П.Т. Саблука, О.О. Школьного, О.М. Шпичака та ін.і зокрема конкурентоспроможності м'ясо-молочної продукції знайшли відображення в працях економістів-аграрників: П.К. Канінського, М.О. Карпенка, І.В. Лозинської, В.М. Микитюка, Т.О. Осташко, П.Р. Пуцентейло, М.К. Пархомця, І.В. Свиноус, Л.П. Червінської ті ін. Проте, недостатньо уваги приділяється обов'язковим вимогам щодо безпеки та якості продукції.

Метою дослідження є розробка теоретико-методологічних засад конкурентоспроможності продукції скотарства.

Результати дослідження. Зі вступом України у Світову Організацію Торгівлі (WTO) вітчизняним переробним підприємствам варто здійснювати свою діяльність відповідно до міжнародних вимог. Для отримання конкурентних переваг на ринку, в першу чергу, їм необхідно гарантувати безпечність харчових продуктів шляхом впровадження передових розробок. Невиконання вимог членів WTO може негативно позначитись на внутрішніх виробниках і на зовнішньому, і на внутрішньому ринках, а також на конкурентоспроможності скотарської продукції.

У травні 2010 р. урядом України прийнято план першочергових заходів щодо реформування державного санітарного та фітосанітарного контролю, згідно з яким усі учасники процесу виробництва продуктів харчування зобов'язуються впроваджувати Систему аналізу ризиків та контролю (регулювання) у критичних точках (НАССР) або інші відповідні системи забезпечення якості [3, с. 141]. В Україні вимоги щодо розробки та впровадження систем управління безпечністю харчової продукції за принципами НАССР задекларовані ДСТУ 4161-2003 «Система управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги» та ДСТУ ISO 22000:2007 «Системи

управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга»[130].

З 20 вересня 2015 р. набирає чинності більшість положень євроінтеграційного закону №4179а «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів». Законодавчий акт був ухвалений Верховною Радою України з метою гармонізації законодавства України із законодавством ЄС у сфері безпечності та якості харчових продуктів [1].

Згідно з вимогами стандарту ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі» щодо якості молока закупівля сировини здійснюється молокопереробними підприємствами, підприємствами-покупцями та приватними підприємствами у сільськогосподарських підприємствах, приватних і фермерських господарствах для подальшої переробки на молочні продукти. Враховуючи вимоги зазначеного стандарту отримане молоко повинно відповідати санітарно-гігієнічним, фізико-хімічним, мікробіологічним показникам якості. За ступенем кислотності, чистоти, температури та ін. молоко поділяють на сорти: вищий, перший та другий. Молоко зазначених сортів з температурою вище 10°C згідно з домовленістю між сторонами, закуповується як неохолоджене. Інше молоко належить до несортованого та використовується згідно з галузевими рекомендаціями. Якість молока, проданого сільськогосподарськими підприємствами переробним підприємствам по ДСТУ 3662-97 зображено в табл. 1.

За даними інспекції з якості та формування ресурсів сільськогосподарської продукції, сільгосп підприємства мають 233 молокотоварні ферми, в яких функціонує 210 холодильних установок. Для визначення якості молока в області діють 215 лабораторій, де проводяться аналізи на визначення жирності, густоти та чистоти молока. Закупівлю молока та молочних продуктів в господарствах населення здійснюють 520 молокопункти (враховуючи окремих заготівельників), з них 479 мають холодильні установки, 502 – прилади для визначення якісних показників.

У 2016 році згідно з вимогами стандарту ДСТУ 3662-97 від сільськогосподарських підприємств області було прийнято для переробки 153140 т молока, у тому числі екстра – 15,5 %, вищого сорту – 23,1 %, першого – 34,4 %. Питома вага сільськогосподарських підприємств Житомирської області у структурі молока по Україні складає 6,1 %.

Таблиця 1

Якість молока, проданого сільськогосподарськими підприємствами у 2016 р. по ДСТУ 3662 – 97, тис. т

Прийнято молока у перерахунку на молоко встановленої жирності	у тому числі									
	екстра класу		вищого гатунку		першого гатунку		другого гатунку		негатункового	
	т	% до загальної обсягу	т	% до загальної обсягу	т	% до загальної обсягу	т	% до загальної обсягу	т	% до загальної обсягу
Україна										
2511,9	366,4	14,6	923,0	36,7	1056,0	42	160,2	6,4	6,3	0,3
Житомирська область										
153,1	23,8	15,5	35,3	23,1	52,7	34,4	41,0	26,8	0,3	0,2
Питома вага Житомир-ської області,										
6,1	6,5	х	3,8	х	5,0	х	25,6	х	5,2	х

Джерело: розраховано за даними Держкомстату України [8, с. 28].

Забезпеченість підприємств молочної галузі молоком здійснюють сільськогосподарські підприємства та господарства населення. Але не завжди вироблене ними молоко відповідає нормам сучасних стандартів по бактеріологічних показниках та вмісту білка. Тому, для покращення його якості слід впорядкувати молочні блоки, вдосконалити систему доїння корів з використанням вітчизняних нових доїльних агрегатів: для доїльних залів–УДГ-8; у молокопровід–УДМ-100 і УДМ-200 «Брацлавчанка», АДМ-8А-2 і МВС-12-2; для фермерів і особистих господарств населення–УІД-10 і УІД-20. Ці доїльні агрегати і установки порівняно дешеві, відповідають вимогам світових стандартів і забезпечують високу економічну ефективність доїння корів [11].

Висновки. З вище викладеного матеріалу стає зрозуміло, що із вступом України до СОТ стають гострішими вимоги перед підприємствами галузі скотарства щодо забезпечення конкурентоспроможності м'ясо-молочної продукції та її якості. Це в свою чергу передбачає підвищення продуктивності великої рогатої худоби, зниження затрат праці і витрат кормів на одиницю продукції, що стане перспективою подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Від сьогодні безпека харчових продуктів в Україні забезпечується за стандартами ЄС [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/rubric-iac/1886048-vidsogodni_bezpeka

a_harchovih_produktiv_v_ukraini_zabezpechue_tsya_za_standartami_e_s_209_7303

2. Ільчук М. М. Адаптація виробників молока України до європейських вимог / М. М. Ільчук, В. І. Радько // Біоресурси і природокористування. – 2013. – Т. 5, № 5-6. – С. 140-148.

3. Галушко В. П. Зарубіжні системи забезпечення якості молока у виробничому ланцюзі та можливості їх застосування в Україні / В. П. Галушко, І. М. Суха // Економіка АПК. – 2011. – № 3. – С. 137 – 142.

4. Карпенко М. О. Конкурентоспроможність і експорт молочної продукції в Україні / М. О. Карпенко // Економіка АПК. – 2006. – № 11. – С. 98 – 102.

5. Конкурентоспроможність продукції скотарства і птахівництва України в системі євроінтеграції: Монографія / М.М. Ільчук, І.А. Коновал, І.В. Мельникова [та ін.]; за ред. М.М. Ільчука. – К.: Вид-во ТОВ «Аграр Медіа Груп». – 2015. – 321 с.

6. Лозинська І. В. Критерії та фактори впливу на підвищення конкурентоспроможності м'ясо-молочної продукції в сільськогосподарських підприємствах / І.В. Лозинська // Агросвіт. – 2015. – № 3-4. – С. 26 – 30.

7. Маркетинг и вопросы управления конкурентоспособностью и материалоемкостью продукции / под ред. В.И. Коршунова. Х.: Основа, 1999. – 188 с.

8. Надходження продукції тваринництва на переробні підприємства за 2016 р.: стат. бюлетень / відп. за вип. О. М. Прокопенко. – Київ: Державна служба статистики України, 2017. – 30 с.

9. Системне забезпечення конкурентоспроможності підприємств м'ясної і молочної промисловості України: Монографія. / Т.Л. Мостенська, О.І. Драган, І.В. Суха. – К.: Національний ун-т харчових технологій – 2009. – 98 с.

10. Осташко Т. О. Цінова конкурентоспроможність м'ясомолочної продукції в умовах СОТ / Т. О. Осташко // Економіка АПК. – 2011. – № 2. – С. 155 – 161.

11. Пархомець М. Стан та перспективи економічного розвитку регіонального молокопродуктового підкомплексу [Електронний ресурс] / М. Пархомець, Л. Уніят // Вісник ТДЕУ. – 2006. – № 1. – Режим доступу: <http://library.tneu.edu.ua/>.

12. Плясунков А. В. Экономические методы управления конкурентоспособностью продукции: Автореф. дис. ... канд. экон. наук / А.В. Плясунков. – Минск: БГПА, 2002. – 21 с.